

Ik bewonder de precisie waarmee Tamar de Waal het migratiedebat fileert. Daarom was ik blij met haar goed getimede stuk over de prijs die onze rechtsstaat betaalt in de strijd tegen terrorisme.

Karel Smouter

Adjunct-hoofdredacteur

Verhaal van de dag

9 september 2014 Leestijd 6 - 8 minuten

Minister Ivo Opstelten (Veiligheid en Justitie, VVD) wil jihadgangers met een dubbel paspoort het Nederlandschap zonder tussenkomst van een rechter kunnen afnemen. Daarmee dreigt een serieuze ondermijning van de beginselen van onze rechtsstaat, betoog ik hier.

Hoe onze strijd tegen de jihad de rechtsstaat dreigt te ondermijnen

Gastcorrespondent Recht & Migratie

``

Tamar DE WAAL

*

Tijdens een Pro-IS-demonstratie in de Haagse Schilderwijs op 04-07-2014. Foto: Phil Nijhuis/Hollandse Hoogte

Ivo Opstelten (Justitie & Veiligheid, VVD) wierp zich de afgelopen dagen op als de hoeder van de Nederlandse rechtsstaat. Sterker nog: hij had een plan.

'Geef mij,' zo stelde hij voor, 'de mogelijkheid om *zonder tussenkomst van een rechter* het Nederlanderschap af te pakken van Nederlanders met een dubbele nationaliteit die lid zijn van een terroristische organisatie.'

Of zijn plan daadwerkelijk doorgang vindt, moet nog blijken. Maar het zou niemand verbazen. Het plan is namelijk slechts een uitbreiding van al bestaande plannen van het kabinet om het Nederlanderschap bij Nederlanders met een dubbele nationaliteit gemakkelijker te ontnemen. Nieuw in dit voorstel was vooral dat Opstelten ditmaal opperde de toetsing van de rechter voortaan maar over te slaan.

De logica van minister Opstelten doet denken aan de Amerikaanse majoor die in 1968 over een weggevaagd Vietnamees dorpje mompelde: *'It became necessary to destroy the village in order to save it.'* Want zijn de waarden van de rechtsstaat er eigenlijk wel mee gediend wanneer de uitvoerende macht de rechterlijke macht buitenspel zet?

Nu stelde de minister deze maatregel natuurlijk niet zomaar voor. Hij deed dat uit bezorgdheid over de nu 140 Nederlandse jihadisten die afreisden naar Syrië en Irak om te strijden onder de vlag van de Islamitische Staat (IS). *Lees hier meer over de oorsprong van IS* Niet Opstelten, maar zij wijzen de Nederlandse rechtstaat af. Zij steunen de oprichting van een theocratisch kalifaat waarin alle niet-soennitische en niet-Arabische invloeden worden vernietigd. Zij zijn medeplichtig aan de 'bloed doordrenkte *killing fields* De term '*killing fields*' komt uit dit rapport van Amnesty International. in en rondom Irak.'

Dat de minister het op Nederlandse jihadgangers voorzien heeft, is dus wel te begrijpen. Het is onmogelijk mededogen te voelen met westerse jihadstrijders die zich aansluiten bij gewetenloze groeperingen en allerlei gruweldaden plegen. Daarbij vormen zij een gevaar voor Nederland na terugkeer, als ze hun terroristische activiteiten voortzetten. Nee, er zal niemand zijn die de minister zal tegenwerpen dat zij een warm onthaal verdienen. De rechtstaat moet optreden, dat staat als een paal boven water.

Aanvechten niet mogelijk

De vraag is alleen: moet dat op de manier die minister Opstelten voorstelt? Dienen zijn plannen werkelijk de grondbeginselen van de Nederlandse rechtsstaat? Een enigszins retorische vraag, want: is de constitutionele democratie niet juist bedoeld arbitrair bestuur te voorkomen, door ook de overheid aan recht te binden?

Het denaturaliseren is een historisch beladen bureaucratische methode die een sluiproute vormt om de grondrechten van onwenselijke burgers weg te nemen, vóórdat onbetwistbaar vaststaat dat zij echt onwenselijk zijn. Bovendien is het, logischerwijs, voor personen die hun rechtspositie verliezen nauwelijks mogelijk deze beslissing aan te vechten, aangezien zij net buiten de rechtsorde zijn geplaatst.

Het is voor personen die hun rechtspositie verliezen niet mogelijk deze beslissing aan te vechten, aangezien zij net buiten de rechtsorde zijn geplaatst

Minister Opstelten weet dit natuurlijk allemaal. Als opgeleid jurist met een specialisatie in staats- en bestuursrecht zou hij moeten weten waar de grenzen voor de overheid precies liggen.

Wat bewoog hem dan tot zijn wetsvoorstel? Vragen de exceptionele omstandigheden van vandaag wellicht om uitzonderingen? De minister verdedigde de maatregel met de volgende woorden: *Luister de minister hier terug.*

'We willen dat het mogelijk is om via een ambtsbericht, bijvoorbeeld van de AIVD aan mij, de feiten door te geven over mannen of vrouwen die zich hebben aangesloten bij een terroristische omgeving en op het punt staan om terugkeren. Ik kan dan besluiten het Nederlanderschap in te trekken. De rechter komt er in dit geval niet aan te pas, want dan moet eerst een hele rechtsgang doorlopen worden. Terwijl we nu al weten dat dit feit is gepleegd. Dat de betrokkenen dat heeft gedaan, dat blijkt uit de feiten. [...] De AIVD weet natuurlijk een heleboel, ook met hun internationale collega's verbinden ze dat, maar het is voor het openbaar ministerie lastig om dit strafrechtelijk helemaal rond te krijgen, zodat het ook voor de rechter een zaak blijft. Dat is het punt [...]. Het gaat om terroristen waarvan het is vastgesteld dat het terroristen zijn en dat ze de daden hebben gepleegd.'

Opstelten omzeilt de rechtsstaat

Opstelten windt er, kortom, geen doekjes om. Hij voelt de noodzaak de rechtsstaat te omzeilen, omdat een volledige rechtsgang te lang duurt, waarschijnlijk zou stranden op een gebrek aan bewijs en zou leiden tot de vrijspraak van de verdachte ('lastig om dit strafrechtelijk helemaal rond te krijgen').

Dat een minister van Justitie en Veiligheid dit met droge ogen als argumentatie aandraagt, is een dieptepunt. Als de overheid moedwillig een eerlijk proces voor burgers omzeilt, omdat de zorgvuldigheid en uitkomst van een grondwettelijke rechtsprocedure niet uitkomt, dan ben je namelijk een heel eind op weg naar de praktijken van een totalitaire staat.

Als de overheid moedwillig een eerlijk proces voor burgers omzeilt, dan ben je een heel eind op weg naar de praktijken van een totalitaire staat

En toch klinkt het afnemen van het Nederlanderschap van jihadstrijders ook weer niet zo heel opmerkelijk. Want wat moeten we anders met lieden die zich associëren met groepen die yezidi's en christenen vervolgen en journalisten onthoofden? De Nederlandse politiek zet zich dan ook al enige tijd in voor het verruimen van de voorwaarden *Op de site van de Rijksoverheid lees je meer.* van het verliezen van het Nederlanderschap bij terroristische activiteiten. Zo is er wetgeving in de maak die het

mogelijk maakt het Nederlandschap te verliezen door deelname aan 'een trainingskamp of het geven van instructies.'

Let wel, ook deze verruiming geldt alleen voor burgers met een dubbel paspoort, want de internationale gemeenschap sprak na de Tweede Wereldoorlog verdragsmatig af dat denaturalisatie niet meer mag leiden tot staatloosheid.

Met andere woorden: heb je een dubbele nationaliteit? Dan word je dubbel gestraft. Straks kunnen twee Nederlanders voor dezelfde terroristische activiteit, verschillende straffen opgelegd krijgen. Een Nederlander met een enkel paspoort krijgt een gevangenisstraf, een Nederlander met bijvoorbeeld ook een Marokkaans paspoort moet het land uit.

Daarbij ontstaan er ook tussen verschillende misdrijven straks enorm uiteenlopende strafmaten. Zo kan een Nederlander met een dubbel paspoort de zware straf van denaturalisatie ontvangen als hij informatie verstrekt over de jihad, terwijl een burger met een enkel paspoort zelfs na een terroristische aanslag die slachtoffers eist nog Nederlander mag blijven.

Opsteltens plan is, met andere woorden, een extra stap naar een samenleving waarin burgers met een dubbele nationaliteit steeds minder kunnen rekenen op gelijke bescherming. Zelfs als deze burgers geen afstand kunnen doen van hun tweede nationaliteit, zoals onder andere Algerijnen, Marokkanen en Iraniërs.

Politici lijken burgerrechten dan ook steeds meer als *voorwaardelijk* te zien. En hun toegang tot de rechter als steeds minder vanzelfsprekend.

Hoe zijn we hier beland?

Een justitieminister die de principes ondergraaft die hij zegt te verdedigen, wat zit daar achter?

Het lijkt erop dat het ingegeven is door de wens om de ogen te sluiten voor de wortel van het probleem waar we hier mee te maken hebben. Door van jihadisme verdachte personen het Nederlandschap te ontnemen, ontkent deze maatregel dat radicale moslims onderdeel van Nederland zijn. Het lijkt meer om de symboliek van zo'n maatregel te gaan dan om hetgeen zo'n maatregel werkelijk oplost.

Het afnemen van het Nederlandschap van jihadstrijders *De discussie richt zich tot nu toe niet op bijvoorbeeld Nederlandse Koerden die tegen IS vechten* draagt namelijk niets bij aan de preventie van religieuze radicalisering, de resocialisatie van fundamentalisten of de berechting van terroristische misdrijven. Wat het wel oplevert? Het einde van het erkennen van iemand als relevant (juridisch) persoon en de ontkenning van een gedeelde geschiedenis.

Deze jihadstrijders zijn *homegrown*, of we dat nu willen zien of niet

De overheid besluit reinheid te veinzen en vergeet voor het gemak dat deze fundamentalistische jihadstrijders Nederlanders zijn - vaak geboren en getogen - die

van het pad zijn geraakt binnen onze nationale gemeenschap en rechtsorde. Deze jihadstrijders zijn *homegrown*, of we dat nu willen zien of niet.

Deze neiging onze handen van hen af te trekken verklaart wellicht het animo voor wetswijzigingen als deze. Het plan van Opstellen toont dat de (islamitische) Nederlanders die naar Syrië of Irak afreizen, met terugwerkende kracht, tóch geen volledige Nederlanders waren. Het wegnemen van het Nederlanderschap is zo geen omzeiling van de rechten van een medeburger, maar slechts het formeel loslaten van een niet-geïntegreerd persoon die nooit helemaal onderdeel van 'ons' was, en nu ieder voordeel van de twijfel heeft verspild en zijn toch al onterecht toegekende privileges verliest.

Een Nederlands burger met een dubbel paspoort die deelneemt aan terroristische activiteiten wordt zo niet alleen als misdadiger gezien, maar toont met zijn misdrijf óók zijn integratieprobleem in het gehanteerde wensbeeld van de samenleving aan. Een Nederlander met alleen een Nederlands paspoort wordt daarentegen wel gezien als 'slechts' een misdadiger.

Het resultaat is dat de principes van onze rechtstaat steeds selectiever dreigen te worden toegepast. En er is niets dat de rechtsstaat meer schaadt dan dubbele standaarden. Om deze reden is de enige gepaste reactie op terugkerende jihadstrijders: hen oppakken en berechten. Net als ieder ander burger die verdacht wordt van het plegen van misdrijven, hoe gruwelijk ook.

Lees ook: Om jihadi's te kunnen bestrijden, moet je ze eerst leren begrijpen

Onlangs debatteerde de Tweede Kamer over het gevaar van het jihadisme. Uit de lege beleidsnota's en schreeuwerige woordenwisselingen doemde een basaal probleem op, constateert correspondent Femke Halsema. We zijn totaal niet geïnteresseerd in de belangrijkste vraag die we kunnen stellen: waarom haten ze ons eigenlijk?

Lees hier de column van Femke terug

Hoe is de beweging die Irak verscheurt zo groot geworden?

In Irak dreigt een burgeroorlog, sinds de Islamitische Staat (IS, voorheen ISIS) er stad na stad veroverd. De beweging wil een geheel nieuwe indeling van het Midden-Oosten. Hoe heeft de beweging zo snel kunnen groeien? En hoe moet het nu verder met Irak en Syrië? Een explainer.

Lees de explainer hier

Als je om arbeiders vraagt, krijg je mensen

Eerder schreef ik een artikel in de tuin van Rutger Bregman, waarin ik (kritisch) reageerde op zijn voorstel alle grenzen open te stellen. Ik stel dat hij te gemakkelijk een 'tweederangs burgerschap' voor immigranten accepteert.

Lees het artikel hier terug

Oproep

Hoe kijken jullie tegen het voorstel van minister Opstelten aan?